

Sygn. akt III A Ua 717/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Kazimierz Josiak (spr.)
Sędziowie:	SSA Maria Pietkun SSA Janina Cieślikowska
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 14 sierpnia 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku (...) - (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o opłatę dodatkową

na skutek apelacji (...) - (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 2 lutego 2012 r. sygn. akt IX U 2062/11

zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzające go decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 7 września 2011 r. w sprawie wymierzenia opłaty dodatkowej i odmowy umorzenia postępowania o wymierzenie opłaty dodatkowej w ten sposób, że ustala, iż wnioskodawca (...) - (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W. nie ma obowiązku uiszczenia opłat dodatkowych wymienionych w decyzji z 7 września 2011r.

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 września 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. odmówił umorzenia postępowania o wymierzenie opłaty dodatkowej oraz wymierzył (...) sp. z o.o. we W. opłatę dodatkową z tytułu nieopłacenia składek we wskazanych w decyzji terminach w kwotach:

- 2.119 zł z tytułu nieopłaconych składek na FUS - stanowiącą około 3 % zadłużenia;
- 709 zł z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne - stanowiącą około 5 % zadłużenia;

- 254 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych - stanowiącą około 5 % zadłużenia.

W następstwie zaskarżenia decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 2 lutego 2012 r. oddalił odwołanie. Rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następująco ustalonym stanie faktycznym:

Pismem z 10 lutego 2011 r. organ rentowy powiadomił spółkę o wszczęciu postępowania z urzędu w celu wymierzenia jej opłaty dodatkowej w związku z zaległościami z tytułu składek za okres od sierpnia 2005 r. do marca 2008 r. i od kwietnia 2009 r. do stycznia 2010 r. W dniu 9 marca spółka złożyła wniosek o układ ratalny wraz z wnioskiem o umorzenie postępowania wszczętego w celu wymierzenia opłaty dodatkowej. W dniu 6 maja 2011 r. organ rentowy wyraził zgodę na zawarcie układu ratalnego pod warunkiem opłacenia do dnia 1 czerwca 2011 r. składek w części finansowanych przez ubezpieczonych. Postępowanie w celu wymierzenia opłaty dodatkowej zostało przedłużone do 15 czerwca 2011 r.

Płatnik składek w dniu 16 czerwca 2011 r. złożył kolejny wniosek o układ ratalny, lecz oba wnioski nie zostały uwzględnione z uwagi na niedopełnienie warunków układu ratalnego, tj. nieopłacenie należności niepodlegających uldze. Wcześniej spółka także składała wnioski o rozłożenie należności na raty, lecz wnioski te również pozostawały nierozpoznane z uwagi na nieopłacenie składek niepodlegających uldze. Wcześniej decyzją z 16 maja 2005 r. organ rentowy wymierzył spółce opłatę dodatkową w wysokości 8 % z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne. Odwołanie od tej decyzji zostało prawomocnie oddalone przez sąd.

Obecnie spółka zatrudnia dwie osoby: prezesa spółki – E. W. i J. B., którzy są jednocześnie udziałowcami spółki. Wcześniej spółka zatrudniała jeszcze księgową. Prezes pobiera wynagrodzenie minimalne, a J. B. pobiera ok. 1200-1300 zł netto tytułem wynagrodzenia. Prezes z uwagi na schorzenia psychiczne nie świadczy pracy, a spółkę prowadzi J. B..

W listopadzie 2005 r. spółka w przetargu dotyczącym analizatorów spalin dla straży granicznej złożyła najtańszą ofertę, która została jednak odrzuca z przyczyn formalnych – spółka nie posiadała wszystkich wymaganych dokumentów. W październiku 2006 r. przestały obowiązywać ograniczenia prawne w tym zakresie i spółka zaczęła sprzedawać sprzęt.

Od 2003 r. spółka ma prawo wykupu od gminy lokalu o powierzchni 142 m za kwotę 246 tysięcy zł. Prawo to przysługuje wyłącznie spółce. Cena rynkowa lokalu wynosi ok. miliona zł.

Sąd I instancji uznał, że odwołanie (...) sp. z o.o. Nie zasługuje na uwzględnienie. Przytaczając treść przepisu art. 24 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd Okręgowy stwierdził, że zastosowanie opłaty dodatkowej znajduje podstawy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy można oczekiwać, że spełni ona cel dyscyplinujący. Powyższe zależy przede wszystkim od przyczyn nieopłacenia składek lub opłacenia ich w zaniżonej wysokości, które mogą być niezależne od płatnika lub zawinione. W ocenie Sądu I instancji nie znajdują zrozumienia argumenty spółki dotyczące przyczyn trudnej sytuacji finansowej. Sytuacji tej nie tłumaczy odrzucenie jednej oferty, w sytuacji gdy spółka w ofercie nie przedstawiła wszystkich wymaganych dokumentów.

Sąd stwierdził, że jedną z przyczyn istnienia spółki jest konieczność zapewnienia ubezpieczenia dla jej dwóch udziałowców, z których jeden – prezes spółki – nie może świadczyć pracy ze względu na stan zdrowia. Drugą istotną przyczyną działalności spółki jest możliwość korzystnego zakupu zajmowanego przez nią lokalu z perspektywą jego sprzedaży z dużym zyskiem. Okoliczności te nie usprawiedliwiają jednak faktu niezrealizowania układu.

Sąd stwierdził, że sama opłata dodatkowa w wymiarze 3 % i 5 % wysokości zaległości nie jest wysoka w stosunku do możliwości wymierzenia jej w wysokości do 100 % zaległości i z pewnością będzie miała mobilizujące oddziaływanie na władze spółki w zakresie spłat należności i podjęcia konkretnych decyzji związanych z działalnością samej spółki.

Sąd stwierdził także, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje fakt, że w dniu 18 listopada 2010 r. Trybunał konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności art. 24 ust. 1 ustawy systemowej. Trybunał określił osiemnastomiesięczny okres odroczenia daty utraty mocy zdyskwalifikowanego przepisu, aby zapobiec powstaniu stanu prawnego, w którym naruszenie przez płatnika obowiązku należytego opłacania składek i innych należności pobieranych przez ZUS nie byłoby zagrożone jakąkolwiek sankcją. Skoro wobec spółki nie zastosowano środków z art. 98 ustawy, nie może być mowy o wielokrotnym karaniu za nieopłacenie składek.

Apelację od wyżej opisanego wyroku wywiodła (...) sp. z o.o. we W., zaskarżając wyrok w całości. Orzeczeniu zarzuciła naruszenie przepisów art. 464 § 1 zdanie 2 kpc w związku z art. 2 kpc, polegające na tym, że Sąd odwoławczy pozostawił do rozpoznania przez siebie sprawę odwołania od decyzji, wydanej na podstawie art. 105 § 1 i § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, o odmowie umorzenia postępowania co do wymierzenia opłaty dodatkowej, zamiast przekazać sprawę rozpatrzenia tego odwołania odpowiedniemu organowi właściwemu w sprawie. W ocenie skarżącej spółki sprawa odwołania od decyzji o odmowie umorzenia postępowania nie jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 kpc. Nie jest też sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 476 § 2 kpc, a zaskarżona decyzja o odmowie umorzenia postępowania, nie jest decyzją w zakresie indywidualnych spraw w rozumieniu przepisów art. 83 ust. 1 ustawy systemowej oraz nie kształtuje praw i obowiązków skarżącej, co ma taki skutek, że skarżąca nie jest stroną w tej sprawie na podstawie art. 47711 kpc.

Nawiązując do poprzedniego zarzutu spółka wskazała, że, w jej ocenie, Sąd I instancji wydał wadliwy wyrok w sprawie odwołania od decyzji o wymierzeniu spółce opłaty dodatkowej, tj. bez wcześniejszego orzeczenia oddalającego odwołanie od decyzji o odmowie umorzenia postępowania co do wymierzenia opłaty dodatkowej, wydanego samodzielnie przez Sąd orzekający (skoro przyjął odwołanie do rozpoznania) bądź przez organ właściwy w sprawie. Skarżąca wniosła skutecznie odwołanie od decyzji o wymierzeniu Spółce opłaty dodatkowej, zatem decyzja ta nie jest decyzją prawomocną. A skoro tak, to umorzenie postępowania wszczętego przez ZUS w lutym 2011 r., w celu wymierzenia spółce opłaty dodatkowej miałyby taki skutek, że i nieprawomocna decyzja o wymierzeniu tej opłaty przestała by istnieć. Wyrok Sądu I Instancji nie zawiera w swojej sentencji orzeczenia w przedmiocie odwołania od decyzji o odmowie umorzenia postępowania. Ponieważ nie zostało wydane orzeczenie w sprawie odwołania od decyzji o odmowie umorzenia postępowania co do wymierzenia opłaty dodatkowej, to nie było podstaw do uznania przez Sąd, iż odwołanie to nie zostało uwzględnione. A w konsekwencji, nie było też podstaw do uznania przez Sąd orzekający, iż przedmiotowe postępowanie w sprawie wymierzenia Spółce opłaty dodatkowej nie zostanie umorzone.

Spółka zarzuciła również naruszenie art. 24 ust. 1 w związku z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji oddalenie odwołania skarżącej od decyzji o nałożeniu na nią opłaty dodatkowej.

Podniosła także zarzut naruszenia art. 224 kpc przez nieudzielenie głosu stronom postępowania przed zamknięciem rozprawy oraz oddalenie wniosku o sprostowanie i uzupełnienie protokołu z rozprawy w dniu 2 lutego 2012 r., złożonego po zapoznaniu się z tym protokołem, po zamknięciu rozprawy, czym w konsekwencji pozbawiono skarżącą możliwości obrony swoich praw.

Kolejną spółka zarzuciła naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 233 § 1 kpc polegające na braku wskazania w uzasadnieniu wyroku dowodów, na których oparł się Sąd Orzekający, odmawiając uznania braku winy skarżącej w powstaniu zaległości z tytułu składek i ustalając, że wszystkie zaległości z tytułu składek, których dotyczy skarżona decyzja, rzeczywiście istnieją oraz zaległości składkowe są nadal generowane przez spółkę.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja spółki (...) jest uzasadniona jednak z innych przyczyn, niż wskazane w zarzutach apelacji.

Zarzuty apelacji są chybione, zwłaszcza zarzut dotyczący naruszenia art. 476 § 2 kpc, bowiem sprawa dotycząca zarówno wymierzenia opłaty dodatkowej jak i zbadania zasadności odmówienia umorzenia postępowania o

wymierzenie opłaty dodatkowej jest sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu ww. przepisu i podlega rozpoznaniu przez sąd powszechny w drodze odwołania od decyzji organu rentowego. Prawdą jest, że Sąd I instancji pominął w wyroku kwestię dotyczącą odmowy umorzenia postępowania o wymierzenie opłaty dodatkowej, lecz obecnie analiza tego jak i pozostałych zarzutów apelacji nie ma znaczenia z uwagi na fakt zmiany stanu prawnego po wydaniu wyroku Sądu I instancji.

Wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 18 listopada 2010 r., sygn. akt P 29/09, przepisy art. 24 ust. 1, art. 98 ust. 1 pkt 1 i art. 98 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez to, że dopuszczają wobec tej samej osoby fizycznej, za ten sam czyn, odpowiedzialność za wykroczenie i dodatkową opłatę, o której mowa w art. 24 ust. 1 tej ustawy, zostały uznane za niezgodne z art. 2 Konstytucji, z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. W II części wyroku Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej ww. przepisów na okres osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok został ogłoszony w Dzienniku Ustaw w dniu 30 listopada 2010 r., w związku z tym omawiane przepisy zostały wyeliminowane z obrotu prawnego z dniem 31 maja 2012 r. Co prawda w dacie wyrokowania przez Sąd I instancji przepis art. 24 ust. 1 ustawy systemowej przewidujący możliwość wymierzenia przez ZUS płatnikowi składek dodatkowej opłaty do wysokości 100 % nieopłaconych składek w razie nieopłacenia składek lub opłacenia ich w zaniżonej wysokości, jeszcze obowiązywał w systemie prawa, jednak Sąd Apelacyjny na podstawie art. 316 § 1 kpc stosowanym odpowiednio w postępowaniu apelacyjnym z mocy art. 391 § 1 kpc obowiązany był wziąć pod uwagę zmianę stanu prawnego w tym zakresie. W wyroku Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2012 r., II UK 117/11, Sąd ten stwierdził, że w art. 316 § 1 kpc chodzi o zasady dotyczące czasu orzekania, które mają za zadanie określenie momentu właściwego dla oceny stanu sprawy przez sąd przy wydaniu wyroku (zasada aktualności), stan sprawy może bowiem w toku procesu ulegać zmianom. „Stanem rzeczy” w rozumieniu tego przepisu są więc zarówno okoliczności faktyczne sprawy jak i przepisy prawa, na podstawie których ma być wydane rozstrzygnięcie (ich zmiana pomiędzy wytoczeniem powództwa lub złożeniem odwołania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych a zamknięciem rozprawy). Ponieważ art. 316 § 1 kpc ma również zastosowanie w postępowaniu odwoławczym, to sąd drugiej instancji obowiązany jest brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy, wpływające na treść rozstrzygnięcia (LEX nr 1130393).

Okoliczności faktyczne sprawy jednoznacznie wskazują, że zaistniały przesłanki pozwalające na wymierzenie dodatkowej opłaty spółce z powodu nieuiszczenia przez jej zarząd należności składekowych w terminie. Spółka w szczególności nie wykazała w toku procesu, by powodem zaniechań związanych z nieopłacaniem składek była przejściowa zła sytuacja gospodarcza spółki, przez nią niezawiniona. Dodatkowo opóźnienia w regulowaniu składek nie miały charakteru incydentalnego, lecz trwały przez dłuższy okres, tj. od sierpnia 2005 r. do marca 2008 r. i od kwietnia 2009 r. do stycznia 2010 r. Ze względu jednak na brak uregulowania pozwalającego wymierzyć Zakładowi opłatę dodatkową z powodu nieuiszczenia składek terminowo lub w zaniżonej wysokości, niemożliwe stało się obecnie wymierzenie spółce tej sankcji.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zmienił na podstawie art. 386 § 1 kpc zaskarżony wyrok, stwierdzając, że spółka z o.o. (...) z siedzibą we W. nie ma obowiązku uiszczenia opłat dodatkowych wymierzonych zaskarżoną decyzją.

K.S.